

Türk Sineması Alanındaki Yüksek Lisans Tezlerinin Sinema ve Edebiyat İlişkisi Bağlamında İçerik Analiziyle İncelenmesi

Analysis of Master's Theses in Turkish Cinema through Content Analysis in the Context of Cinema and Literature Relationship

Ayşegül ÇİLİNGİR

Erciyes Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü, Kayseri, Türkiye

Erciyes University, Faculty of Communication, Department of Radio, Television and Cinema, Kayseri, Türkiye
acilingir@erciyes.edu.tr

Öz

Sinema, hayatı görsel- işitsel olarak ele alan, kültürel, toplumsal, ekonomik öğeleri içerisinde sunan yani yaşamın her parçasını kendi bünyesinde yapılandıran bir sanattır. Sinema filmlerinin konu arayışları sinemayı edebiyata özellikle de roman türüne yaklaştırmıştır. Bu yakınlaşma uyarlamaları ortaya çıkarmıştır. Dünya sinemalarında olduğu gibi Türk sinemasının hemen her döneminde edebiyat uyarlamalarının örnekleri mevcuttur. Bu eğilim akademik çalışmalara da konu olmuş, lisansüstü tezlerde de yer almıştır. Çalışmada Türk sinemasında uyarlama konusunun tezlerde nasıl, hangi yöntemlerle ve hangi temalar bağlamında ele alındığının tespit edilmesi çalışmanın amacını oluştururken yüksek lisans tezlerinin incelenmesi çalışmanın sınırlıdır. Çalışmada Türkiye’de 2005-2024 yılları arasında yayımlanmış Ulusal Tez Merkezi’nde erişime açık olan, ‘sinema uyarlamaları’ ve ‘film uyarlamaları’ anahtar kelimeleri ile taranan 54 yüksek lisans tezi, 9 kategoride içerik analizi araştırma yöntemi ile incelenmiştir. Elde edilen verilere göre; Türk sinemasında uyarlamalar ile ilgili belli dönemlerde tez çalışmalarının yoğunlaştığı, bu tez çalışmalarının bir kısmının sinema ile ilgili anabilim dallarında bir kısmının da edebiyat alanıyla ilgili anabilim dallarında hazırlandıkları görülmektedir. Bu iki alanın uyarlama konusunu farklı form ve yöntemlerle ele almaları disiplinler arası bir yapının oluşmasına olanak sağlarken gelecekte de bu tür çalışmaların önünü açacağını düşündürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türk sineması, edebiyat, uyarlama, içerik analizi, yüksek lisans tezleri

Abstract

Cinema is an art form that addresses life through audiovisual means, presenting it within its cultural, social, and economic elements—in other words, structuring every aspect of life within itself. The search for subject matter in feature films has brought cinema closer to literature, particularly the novel. This rapprochement has given rise to adaptations. As in world cinema, Turkish cinema has examples of literary adaptations almost every period. This trend has been the subject of academic studies and reflected in graduate theses. This study aims to determine how, with what methods, and within what themes the topic of adaptation in Turkish cinema is addressed in these. At the same time, the study's limitation lies in examining master's theses. In this study, 54 master's theses published in Turkey between 2005 and 2024, accessible through the National Thesis Center and searched for the keywords "cinema adaptations" and "film adaptations," were examined using content analysis in nine categories. According to the data obtained, theses on adaptations in Turkish cinema have intensified in specific periods, with some being prepared in cinema-related departments and others in literature-related departments. The different forms and methods these two fields use to address the topic of adaptation have facilitated the formation of an interdisciplinary structure. They are believed to pave the way for such studies in the future.

Keywords: Turkish cinema, literature, adaptation, content analysis, master's theses

Geliş Tarihi/Received 06.10.2025
Kabul Tarihi/Accepted 24.12.2025
Yayın Tarihi/Publication Date 06.03.2026

Cite this article as: Çilingir, A. (2026). Analysis of master's theses in Turkish cinema through content analysis in the context of cinema and literature. *Current Perspectives in Social Sciences*, 30(1), 83-97.

Content of this journal is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License.

Giriş

1895 yılında Lumiere kardeşlerle başlayan sinema serüveni günümüzde biçimsel ve içeriksel olarak değişmeye ve dönüşmeye devam etmektedir. Sinemanın belgesel sinema ile başlayıp kurmaca ile devam eden süreci de yeni öykü ihtiyacını beraberinde getirmiştir. Bu bağlamda sinema ve edebiyat ilişkisi de ortaya çıkmıştır. Bazın, sinemanın geçmişinde edebiyat ve tiyatronun mirasçısı konumunda olmasının dikkat çekici olduğunun altını çizerek sinemanın başlangıcının roman ve yorumlarına dayandığını ifade etmektedir (2011, s. 63). Bu bağlamda sinemanın kendini geliştirme ve dönüştürme serüveninde, edebiyatın özellikle de romanın önemini yadsımamak gerekir. Bu serüvende uyarlamalar önemli yer tutmaktadır. Dünya sinemalarında olduğu gibi Türk sinemasında da edebi eserler, sinema filmleri için önemli materyaller haline gelmiştir. Türk sinemasının ilk dönemlerinden itibaren günümüze kadar bu eğilim devam etmektedir. Dünya sinema tarihinde uyarlamaların Fransız filmci Jules Verne'e kadar uzanırken Türk sinemasında ise 1919 yılında Ahmet Fehim Efendi tarafından beyaz perdeye aktarılan Hüseyin Rahmi Gürpınar'ın *Mürebbiye* adlı eseri ilk uyarlama filmidir (Çetin Erus, 2020, s. 584). Türk sinemasının yüzyılı aşkın bir süredir faaliyet alanı içerisinde farklı uyarlamalar da sinema seyircisi ile buluşmuştur. 1950-1959 yılları arasında çekilen 566 filmin halk hikâyeleri de eklendiğinde 52 tanesi edebiyat uyarlamasıdır (Sayın, 2005, s. 39). Bu rakamlar, Türk sinema tarihinde edebiyattan uyarlanan filmlerin halk tarafından da rağbet gördüğünü göstermektedir.

Bir ülke sinemasının gerek içerik gerek biçim eğilimleri o ülkenin kültürel, sosyo- ekonomik vb. yapıları hakkında bilgi vermektedir. Bu yüzden Türk sinemasında uyarlama sayılarının fazla olması ve beraberinde halkın bu tür filmlere ilgi göstermesinin de nedenlerinin bilinmesi önemlidir. Bu nedenlerin temel gerekçesinin ortaya konulması ve ortaya çıkan sonuçlarla yeni yapıların oluşturulması için akademik çalışmalar önem kazanmaktadır. Sinema literatüründe bu konuya dair birçok çalışma vardır. Bu çalışmada Türk sineması üzerine yapılan yüksek lisans tez çalışmaları ele alınacağı için Türk sinemasında uyarlamalarla ilgili çalışmaların üzerinde durmanın çalışmanın ruhuna daha uygun olacağı düşünülmektedir. Bu çalışmalardan bazıları sinema ve edebiyat ilişkisi bağlamında çalışmalardan oluşurken bazı çalışmalar ise bir yazar ya da film üzerinden yapılandırılmaktadır. Sinema ve edebiyat ilişkisi bağlamında, Tunalı (2017), *Popüler Masallardan Sinemaya Yapılan Uyarlamalarda Kültürel Antropolojik Süreklilik ve Dönüşüm* adlı makalesinde anlatma ve dinleme eğiliminin sinema ile birlikte yerini seyretme ve gösterme unsurlarının aldığını ve bu bağlamda masallardan sinemaya uyarlamalar yapıldığını belirtirken Çetin Erus, *Türkiye Sinemasında Uyarlamalara Genel Bir Bakış* (2020) adlı çalışmasında, Türkiye'de çekilen uyarlama filmleri dönemler halinde ele almıştır. Ayrıca Türk sineması üzerine yapılan makale çalışmalarının birçoğunda bir yazarın edebiyat yapıtlarının sinema filmlerine uyarlanmasına dair de birçok çalışma bulunmaktadır. Türk sinemasında polisiye uyarlamalarından *Cingöz Recai* filmi inceleyen Kaledibi ve Karapınar (2019), *Yaprak Dökümü* eserini sinema ve televizyon uyarlamaları bakımından ele alan Arslantepe (2021), *İstanbul Kırmızısı* filminin uyarlama çalışmaları açısından ele alındığı Bozkurt Avcı ve Ekici'nin (2022) çalışması, Halikarnas Balıkcısı'nın sinema ve dizi filmlerine uyarlanan eserlerini inceleyen Aktaş (2024), Türkiye sinemasında uyarlamalardaki melodramları *Adı Vasfiye* örneği üzerinden inceleyen Ellialtı (2025) ait çalışmalar alana katkı sağlayan çalışmalara örnek verilebilir.

Türk sinemasında uyarlamalar konusunda literatürde birçok makale ve tez çalışması bulunmaktadır. Bu çalışmada, Türkiye'de Türk sineması ile ilgili yayımlanmış yüksek lisans tezleri yer almaktadır. Çalışmada Türkiye'de Ulusal Tez Merkezi'nde yer alan ve erişime açık 2005-2024 yılları arasında yayımlanmış yüksek lisans tezleri içerik analizi ile incelenmiştir. Bu bağlamda çalışmanın çıkış noktası olan, Türk sinemasında uyarlamalar ile ilgili akademik eğilimin veriler aracılığıyla tespit edilmesi için bu yöntem tercih edilmiştir. Bu çalışmanın benzeri çalışmalar olsa da bu çalışmalar farklı yöntemler kullanılarak yapılmıştır. Bu çalışmalardan biri; İnceoğlu'nun (2014) Türkiye'deki sinema konulu tezleri bibliyometrik çözümleme ile incelediği *Türkiye'de Sinemayı Konu Alan Doktora Tezleri Üzerine Bibliyometrik Bir Çözümleme* adlı çalışmasıdır.

Çalışmada 54 tane yüksek lisans tezi kodlama cetveli oluşturularak 9 başlıkta incelenmiştir. Elde edilen veriler tablolaştırılıp analiz edilmiştir. Bu çalışmada, Ulusal Tez Merkezi'nde 2005-2024 yılları arasında yayımlanmış olan Türk sineması uyarlamaları konusunda erişim izni bulunan yüksek lisans tezleri, 'film uyarlaması' ve 'sinema uyarlamaları' anahtar kelimeleri referans alınarak incelenmiştir. Çalışmada sadece yüksek lisans tezlerinin ele alınıp doktora tezlerinin çalışmanın dışında bırakılmasının en önemli nedeni, belirlenen anahtar kelimelerle ilgili doktora tezlerinin sayısının sınırlı olmasıdır. Çalışmada elde edilen bulgulara göre; Türk sinemasında uyarlamalarla ilgili yapılan tez çalışmalarında 2013-2020 yılları arasında bu konuya ilişkin ilginin arttığı görülmektedir. Ayrıca Türk sinemasında uyarlamalar konusunda sinema bölümlerinde olduğu gibi edebiyat anabilim dallarında da benzer çalışmalar yapıldığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda sinema ve edebiyat ilişkisinin çalışmalarda öne çıktığı ve bu iki alanın birbiri ile etkileşimi göze çarpmaktadır.

Sinema ve edebiyat ilişkisi

Sinemanın ilk günlerinde belgesel niteliklere sahip filmler gösterilirken, 20. yüzyılın başlarından itibaren konulu filmler öne çıkmaya başlamıştır. Sinema seyircisinin bu yeni sanata olan ilgisi konulu filmlerin büyüklüğü dünyasının da etkisiyle artmıştır. Talebin artması seyircinin ilgisini çekecek yeni konu arayışlarını da beraberinde getirmiştir. Yeni konu arayışları sinemacıları yazınsal türlere yaklaştırmıştır. Böylece edebiyat ürünleri ve sinema arasındaki ilişki ortaya çıkmıştır. Bu ilişki ‘uyarlama’ olarak nitelendirilmeye başlamıştır. Uyarlama sözcüğü Özön’e göre, “1. Sinema için hazırlanmamış bir metni sinemaya uygun biçime sokma, 2. Sinema için hazırlanmış bir özeti oyunluğun daha sonraki aşamalarına doğru geliştirme” (2000, s. 732) şeklinde tanımlanmaktadır. Özön’ün uyarlama tanımı, sinema için özel hazırlanmamış bir metnin sinemanın kurallarına göre yapılandırılması olarak kısaca yapılandırılabilir. Sinemanın kendine özgü görsel- işitsel özellikleri yazılı bir metnin bu unsurlarla şekillenerek biçimlenmesine olanak sağlarken bu yeni yapılandırılmadaki en önemli nokta, bu metnin sinema için hazırlanmamış yani özgün bir senaryo olmasıdır. Çetin’e (1999, s. 111) göre “ Sinema için hazırlanmamış metinler; roman, hikâye, şiir, tiyatro, halk edebiyatı ve çizgi roman gibi eserlerdir. Buna göre uyarlama kavramının alanını, sinemanın yerli veya yabancı yazınsal eserleri malzeme ve kaynak olarak alması oluşturmaktadır”. Sinemanın edebiyat ürünlerini senaryolar için kaynak olarak kullanması edebiyat ile sinema ilişkisini güçlendirmiş hatta belli dönemlerde bu tür uyarlamalar rağbet görmüştür.

Sinemaya uyarlanan birçok edebi tür olsa da roman türüyle ilişkisi daha fazla öne çıkmaktadır. Monaco, bu ilişkinin sinemanın anlatı potansiyelinin güçlü olmasına bağlamaktadır. Hem filmlerin hem de romanların uzun öyküler anlattıklarını ve bunu öyküyle gözleyicinin arasına bir ironi düzeyi yerleştiren bir anlatıcının bakış açısından yaptıklarını belirtirken romanda basılı olarak anlatılan her şeyin sinemada da hemen hemen anlatılabilir ya da görüntülenebileceğini ifade etmektedir (2009, ss. 147-148). Romanın ayrıntılı anlatımı ve dramatik yapı, kurmaca senaryolarında bu tür uyarlamaların tercih edilmesinin en önemli nedenlerinden biridir.

Uyarlama sürecinde, sinemanın kültürel modeli başka bir gösterge sisteminde yani metnin kendisinde temsil olarak değer kazanırken uyarlama, bir önceki metnin anlamını sahiplenme süreci ile ilişkilendirilen bir yorumlama teorisi ile benzerlik göstermektedir. Bu bağlamda, uyarlamanın, metinlerin kültürel temsilleri üzerinden anlam ürettiği ve bu süreçte anlamın yeniden şekillendirildiği anlaşılabilir (Dudley vd., 2009, s. 363). Dudley’in de ifade ettiği gibi uyarlama bir eserde kendinden önceki orijinal metnin etkileri kültürel olarak yer alırken anlamsal olarak yeni bir dönüşüm de yaşanabilmektedir. Örneğin romandan uyarlanan bir sinema filminde, romanın ana kahramanı ve öykünün temel çerçevesi aynı kalırken çoğu kez mekân ve zaman gibi diğer unsurlarda değişimler göze çarpmaktadır. Bu değişimin en önemli nedenlerinden biri iki türün farklı özelliklere sahip olmasıdır. Ticari anlamda sinemanın, zaman unsuru bakımından romanın alanını yeniden üretmediğini belirten Monaco, senaryoların 125-150 sayfa iken romanın neredeyse bunun 3 katı olduğunu bu yüzden de romandan sinemaya yapılan uyarlamalarda olayların ayrıntılarının istinasız olarak kaybolduğunu altını çizmektedir (2009, s. 48). Bu açıklamalar çerçevesinde, edebiyat ve sinemanın yazı ve anlatı bağlamında farklılıklar barındırsa da, sinemanın özellikle kurmaca anlatıların ilk dönemlerinden itibaren edebiyat ile ilişkisini sürdürdüğü görülmektedir.

Sinema ve edebiyat ilişkisi bağlamında roman türü diğer edebi türlerden daha öne çıkmaktadır. Sinemanın 20. yüzyılın başlarından itibaren insanlar tarafından büyük ilgi görmesi ve beraberinde farklı temalı filmlerin üretilmesi ihtiyacı doğurmuştur. Konulu filmler bağlamında genel olarak roman ya da tiyatro oyunları beyaz perdeye uyarlanarak öykü ihtiyacı ortadan kaldırılmaya çalışılmıştır. Romanın öne çıkmasının en önemli nedeni, öykü anlatı yapısının senaryo yapısına olan uygunluğudur. Romanlar, zengin ve çeşitli bir araç olarak diğer anlatı türlerinde bulunabilecek her şeyi barındırmaktadır. Romanda bulunan şeylerin çoğunu, kurgusal olmayan anlatı, doğal anlatı, tiyatro, film vb. diğer anlatı türlerinde de yer almaktadır (Jahn, 2012, s. 12).

Yöntem

Çalışmada, 2005-2024 yılları arasında Türkiye’de yazılan ve Türk sinemasını inceleyen ‘sinema uyarlaması’ ve ‘film uyarlaması’ anahtar sözcüklerini içeren Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi’nin web sayfasında erişime açık 54 yüksek lisans tezi incelenmiştir. Çalışmada yüksek lisans tezlerine ek olarak doktora tezlerinin ele alınmamasının nedeni, çalışmaya konu olan Türk sinemasında uyarlama hakkında doktora tez sayısının sınırlı sayıda olmasıdır. Tezler içerik analizi ile analiz edilmiştir. İçerik analizi, içeriğin önceden belirlenen kategoriler çerçevesinde sistematik olarak elde edilmesine dayanan bir araştırma

teknîğidir. İçerik, gazete haberleri, sinema filmleri, radyo programı gibi birçok farklı içerik olabilir. İçerik analizi metinsel, görsel, işitsel vb. her türlü belge bu yöntemle çözümlenebilir (Geray, 2011, s. 151). İçerik analizi, verilerin belirlenen kodlar çerçevesinde sistematik olarak analiz edilmesine olanak sağlamaktadır. Strauss ve Corbin, tümdengelimci ve tümevarımcı çözümlmeye benzer şekilde betimsel ve içerik analiz olmak üzere iki veri analizine değinmektedir. Veri analizinde betimsel analiz tümdengelimci analiz türüne, içerik analizi ise tümevarımcı analiz türüne denk gelmektedir. İçerik analizi toplanan verilerin derinlemesine analiz edilmesine ve daha önceden belirgin olmayan yan tema ve unsurların ortaya çıkmasını sağlamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2021, s. 243). İçerik analizi için belirlenen temalar konu hakkında bilgi edinilmesine, sistematik yorumlama ve beraberinde belirlenen temalar çerçevesinde disiplinlerarası bir ilişki kurulmasına da imkân sağlamaktadır. Çünkü içerik analizi farklı disiplinlerde kullanılmaktadır. Metodolojik alanda nitel ve nicel tartışmalar yaşansa da içerik analizi diğer disiplinlerde de kullanımı onun esnek bir yöntem olmasından kaynaklanmaktadır (Yıldırım, 2015, s. 115)

2005-2024 yılları arasında Türkiye’de üretilen Türk filmlerini konu edinen yüksek lisans tezlerinin incelenerek sinema uyarlaması’ ve ‘film uyarlaması’ anahtar kelimeleri bağlamında yazılan yüksek lisans tezlerinin analitik bir bakış açısıyla değerlendirilmesi bu çalışmanın amaçlarından birini oluşturmaktadır. Ulusal Tez Merkezi’nde yer alan ve erişime açık olan, 2005-2024 yılları arasında yayımlanmış olan Türk sinemasında uyarlamalarına ilişkin yüksek lisans tezleri çalışmanın sınırlılığını oluşturmaktadır. Bu bağlamda çalışmanın araştırma soruları şu şekildedir;

1. ‘Sinema uyarlaması’ ve ‘film uyarlaması’ anahtar kelimeleri ile incelenen tezlerde hangi edebi tür/türler öne çıkmaktadır?
2. Türk sinemasında uyarlamalar konusunda yazılan yüksek lisans tezlerinde hangi yıllarda yoğunluk görülmektedir?
3. 2005-2024 yılları arasında Türk sinemasında uyarlamaları ele alan yüksek lisans tezlerinde incelenen filmlerde yabancı edebiyat ürünleri mi yoksa Türk edebiyat ürünleri mi yoğunluktadır?
4. Çalışmada incelenen tezlerin anahtar kelimelerinin dağılımlarında hangi anahtar kelimeler öne çıkmaktadır?

Tezler analiz edilirken tezin hangi yılda yazıldığı uyarlama konusuna hangi yıllarda yoğunlaşma olduğunu göstermesi açısından önemlidir. Ayrıca tez çalışmasının hangi üniversitede yazıldığı da bu eğilimi ölçmesi bakımından ele alınmıştır. Çalışmada incelenen tezlerin ilk üç anahtar kelimelerinin ele alınması ile Türk sinemasında uyarlamalara hangi bağlamda yaklaşıldığının belirlenmesi için önemli bir veri sağlayacağı düşünülmektedir.

Bulgular

Çalışmada Türk sinemasında uyarlamalar ile ilgili 2005-2024 yılları yazılmış olan Ulusal Tez Merkezi’nin web sayfasında erişime açık ve ‘sinema uyarlaması’ ve ‘film uyarlaması’ anahtar kelimelerini içeren, 54 yüksek lisans tezi, içerik analizi ile incelenmiştir. Bu çalışma, 9 kategori üzerinden ele alınmıştır. Bu başlıklar sırasıyla; tezlerin yayımlandıkları yılların dağılımı, tezlerin dil dağılımı, tezlerin yapıldığı üniversitelerin dağılımı, tezlerin anabilim/anasanat bilimi dallarına göre dağılımı, tezlerin ilk üç anahtar kelimelerine göre dağılımı, tezde incelenen uyarlama filmlerinin dayandığı Türk/ yabancı kaynağına göre dağılımı, tezlerde incelenen filmlerin uyarlandığı edebi türlere göre dağılımı, uyarlanan eserin ilk basım yılı ve tezlerde incelenen uyarlama filmin yılıdır.

Tablo 1.**Tezlerin Yayımlandıkları Yılların Dağılımı**

Tezin Yayımlandığı Yıl	Frekans	Yüzde %
2005	1	1,85
2006	1	1,85
2007	2	3,70
2008	-	-
2009	1	1,85
2010	2	3,70
2011	-	-
2012	1	1,85
2013	4	7,40
2014	2	3,70
2015	1	1,85
2016	7	12,95
2017	4	7,40
2018	7	12,95
2019	8	14,80
2020	2	3,70
2021	4	7,40
2022	3	5,55
2023	3	5,55
2024	1	1,85
Toplam	54	100,0

Tablo 1’de Ulusal Tez Merkezi’nin web sayfasında erişim izni bulunan, ‘sinema uyarlaması’ ve ‘film uyarlaması’ kelimelerinin anahtar kelime olarak yer aldığı 2005-2024 yıllarında yayımlanan 54 Yüksek lisans tezi yıllarına göre yer almaktadır. Çalışmada incelenen tezlerin yıllarına dair bir tablo yapılmasının amacı, Türk sinema filmlerinde uyarlama konusunun yüksek lisans tezlerinde hangi yıllarda yoğunlaştığının tespit edilmesidir. Bu tabloya göre; %14,80 (8) oranında 2019, %12,95 (7) oranlarında 2016 ve 2018 yılları Türk sinemasında uyarlamalarla ilgili olarak yazılan yüksek lisans çalışmalarının en yoğun olduğu yıllardır. Özellikle ilgili konuda 2016-2019 yılları arasındaki belirgin artış, yeni toplumsal eğilimler ve akademik yönelimlerle ilişkilendirilebilir. 2008 ve 2011 yıllarında çalışmada ele alınan konu ile ilgili tez çalışması bulunamazken %1,85 (1) oranlarında ise 2005, 2006, 2009, 2012, 2015 ve 2024 yıllarında konu ile ilişkili tez sayısı en düşük oranlardadır. Bu yıllardaki verilere bakıldığında, bu dönemlerde Türk sinemasında edebiyat uyarlamalarına akademik ilginin azaldığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Tablo genelinde 2005-2012 yılları arasında Türk sinemasındaki uyarlama konusunda düşük üretkenliği %14,80 (8) oranında olarak gözlemlenirken %64,8 (35) oranında ise 2013- 2020 yılları arasında bu ilginin arttığı görülmektedir.

Tablo 2.**Tezlerin Dil Dağılımı**

Tezin Dili	Frekans	Yüzde %
Türkçe	49	90,75
İngilizce	5	9,25
Toplam	54	100,0

Tablo 2’de ‘sinema uyarlaması’ ve ‘film uyarlaması’ anahtar kelimeleri üzerinden 2005-2024 yılları arasında Türkiye’de yayımlanan ve Ulusal Tez Merkezi’nde erişime açık 54 yüksek lisans tezi, tezin yazıldığı dili bakımından incelenmiştir. Çalışmada yer alan bu veri ile Türk sinemasında uyarlama konusuna işleyen yüksek lisans tezlerinde Türkçe ve yabancı dil kullanımı hakkında bilgi edinilmesi hedeflenmektedir. Bu verilere göre; bu konuda yazılan tezlerin %90,75 (49) oranında Türkçe, %9,25’i (5) oranında ise İngilizce dillerindedir. Çalışmada ele alınan yüksek lisans tezlerinin ağırlıkta olarak Türkçe olmasının nedeni, çalışmanın kapsamının Türkiye’de ilgili konuda yazılan yüksek lisans tezlerle sınırlandırılmasıdır. Ayrıca çalışmanın çıkış noktasının Türk sineması olması da bu tablodaki verilen Türkçe dili özelindeki oranı arttırmaktadır.

Tablo 3.**Tezlerin Yapıldığı Üniversitelerin Dağılımı**

Tezin Yapıldığı üniversite	Frekans	Yüzde %
Dokuz Eylül Üniversitesi	1	1,85
Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi	2	3,70
Gazi Üniversitesi	3	5,55
Marmara Üniversitesi	8	14,80
İstanbul Üniversitesi	4	7,40
Beykent Üniversitesi	3	5,55
İstanbul Kültür Üniversitesi	1	1,85
Hacettepe Üniversitesi	1	1,85
Kadir Has Üniversitesi	1	1,85
Eskişehir Osman Gazi Üniversitesi	1	1,85
Eskişehir Anadolu Üniversitesi	3	5,55
Mersin Üniversitesi	3	5,55
İstanbul Şehir Üniversitesi	1	1,85
Haliç Üniversitesi	2	3,70
Maltepe Üniversitesi	3	5,55
Trakya Üniversitesi	4	7,40
Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi	1	1,85
İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi	1	1,85
İstanbul Bilgi Üniversitesi	1	1,85
İstanbul Arel Üniversitesi	1	1,85
Fırat Üniversitesi	1	1,85
Ordu Üniversitesi	2	3,70
Giresun Üniversitesi	1	1,85
Akdeniz Üniversitesi	1	1,85
Ankara Üniversitesi	1	1,85
İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi	1	1,85
Koç Üniversitesi	1	1,85
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	1	1,85
Toplam	54	100,0

Tablo 3, çalışmanın örneklemini içeren Türk sinemasında uyarlamalarla ilgili yapılan ve 'sinema uyarlaması', 'film uyarlaması' anahtar kelimeleri üzerinden incelenen yüksek lisans tezlerinin yapıldığı üniversiteleri ve her bir üniversitenin tezler içerisindeki frekans ve yüzde dağılımını göstermektedir. Türk sinemasında uyarlama konusunu ele alan yüksek lisans tezlerinin hangi üniversitelerde yoğunlaştığının tespit edilmesi için hazırlanan bu tablo 28 üniversiteyi kapsamaktadır. Bu tabloya göre; %14,80'lik (8) oranla Marmara Üniversitesi, belirlenen ilgili kelimelere göre en fazla yüksek lisans tez çalışması ile dikkat çekerken %7,40'lık (4) oranlarla İstanbul Üniversitesi ve Trakya Üniversitesi ikinci sırada yer almaktadır. Gazi Üniversitesi, Beykent Üniversitesi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Mersin Üniversitesi ve Maltepe Üniversitesi %5,55'lik (3) oranlarda üçüncü sıradadır. %3,70'lik (2) oranla Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Haliç Üniversitesi ve Ordu Üniversitesi'nde çalışmaya dahil olan anahtar kelimelerle tanımlanan yüksek lisans tezleri yer almaktadır. Tabloya göre; 17 üniversitede %1,85 (1) oranlarında çalışmada bahsi geçen konu ile ilgili yüksek lisans tez çalışması yayımlanmıştır. Bu tablodaki dağılım incelendiğinde, Türk sinemasında gerçekleştirilen uyarlamaları konu edinen ve 'sinema uyarlaması', 'film uyarlaması' kelimeleri doğrultusunda incelenen yüksek lisans tez çalışmalarının %55,5'lik (30) oranda İstanbul merkezli üniversitelerde gerçekleştiği tespit edilmiştir.

Tablo 4.
Tezlerin Anabilim Dallarına (ABD)/Anasanat Dallarına Göre Dağılımı

Tezin Yapıldığı Anabilim/ Anasanat Dalı	Frekans	Yüzde %
Sinema Tv Anasanat Dalı	5	9,25
Radyo Televizyon ve Sinema ABD / Radyo Sinema- Tv ABD/ Radyo Tv ve Sinema	13	24,10
İletişim Bilimleri	5	9,25
Türk Dili ve Edebiyatı ABD	11	20,40
Sinema ve Televizyon ABD	5	9,25
Sosyoloji ABD	1	1,85
Tiyatro Anasanat Dalı	2	3,70
Çizgi Film (Animasyon) Anasanat Dalı	2	3,70
Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi ABD	2	3,70
Karşılaştırmalı Edebiyat ABD	1	1,85
Medya ve İletişim Çalışmaları/ Medya ve Kültürel Çalışmalar ABD	2	3,70
Mütercim ve Tercümanlık ABD	1	1,85
Görsel Kültür ABD	2	3,70
Güzel Sanatlar Anasanat Dalı	1	1,85
Yabancı Diller Eğitimi ABD	1	1,85
Toplam	54	100,0

Tablo 4, toplam 54 yüksek lisans tezinin 15 farklı anabilim/anasanat dalında yapıldığını göstermektedir. Çalışmada incelenen yüksek lisans tezlerinin hangi anabilim/anasanat dallarında yapıldığına dair veriler, uyarlama konusuna değinen farklı alanların tespit edilebilmesi ve görünür olmasını sağlamaktadır. %24,10'luk (13) oranda Radyo Televizyon ve Sinema ve benzer anabilim dalları ile birlikte değerlendirildiğinde en yüksek oran olarak tespit edilirken %20,40'lık (11) oranla Türk Dili ve Edebiyatı ABD dikkat çekmektedir. Radyo Televizyon ve Sinema ve Türk Dili ve Edebiyatı bilim alanlarının farklı alanlar olması ile dikkat çeken bu yakın oranlar, çalışmaya konu olan Türk sineması ve uyarlamalar konusu bağlamında düşünüldüğünde bu kavramların özellikle de 'uyarlama' kavramının öne çıkması ile ilişkili olduğu sonucu çıkarılabilmektedir. Ayrıca bu iki bilim alanının benzer konuları ele alması disiplinler arası bakış açısıyla değerlendirildiğinde ise önemli bir birleşme sağlayacağı düşünülmektedir. %9,25' lik (5) oranlarda Sinema Tv Anasanat ve Sinema ve Televizyon ABD toplam %18,50 (10) oranında Türk sineması ile ilgili sinema ve film uyarlaması anahtar sözcüklerini içeren yüksek lisans tezleri yayımlandığı tabloda görülmektedir. Aynı oranda İletişim Bilimleri alanında %9,25'lik (5) oranı da dikkat çekmektedir. Yukarıda bahsedilen 5 alan, toplam tezler bağlamında değerlendirildiğinde %72,25'lik (39) bir oranda yoğunlaşma tespit edilmektedir. Bu yoğunlaşma, konunun belirli disiplinlerde daha fazla akademik ilgi doğurduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

Ayrıca yüksek lisans tezlerinin anabilim/anasanat dalları incelendiğinde; Radyo, Tv ve Sinema (%24,10), Sinema Tv Anasanat Dalı ve Sinema ve Televizyon ABD (%18,50), İletişim Bilimleri (%9,25), Medya ve İletişim araştırmaları/ Medya ve Kültürel Çalışmalar (%3,70) ve Görsel Kültür (%3,70) gibi sinema ve iletişim ile ilişkili alanların genel toplamın %59,25'ini oluşturduğu görülmektedir. Bu tablodaki edebiyat ve dil ağırlıktaki alanlarda ise %20,40'lık oranda Türk Dili ve Edebiyatı, %1,85'lik oranlarında Karşılaştırmalı Edebiyat, Mütercim ve Tercümanlık ve Yabancı Diller Eğitimi alanlarında toplamda %25,95 oran dikkat çekmektedir. Sanat ağırlıktaki alanlarda ise %3,70'lik oranlarda Tiyatro Anasanat Dalı ve Çizgi Film (Animasyon) Anasanat Dalı ve %1,85'lik oranda ise Güzel Sanatlar Anasanat Dalları toplamda %9,25'lik oranda yer almaktadır. Bu oranlar uyarlamaların sadece yazılı metin bağlamında değil, sahneleme ve estetik alanlarında da ele alındığını göstermektedir. Tabloda son olarak toplumsal ve eğitim alanları incelendiğinde; %3,70'lik oranda Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Anabilim Dalı ve %1,85 oranında Sosyoloji Anabilim Dalı'nda toplamda %5,55 oranda toplumsal etkiler ve eğitimsel bağlamda kullanımın sınırlı olduğu görülmektedir.

Tablo 5.
Tezlerin İlk Üç Anahtar Kelimelerine Göre Dağılımı

İlk üç anahtar kelime	Frekans	Yüzde %
Sinema	11	6,70
Türk sineması	10	6,17
Uyarlama/ Film uyarlamaları/ Uyarlama türleri/Uyarlamada sadık kalma/Uyarlama sinema	24	14,7
Yeniden uyarlama	2	1,23
2000 sonrası uyarlama	2	1,23
Türk edebiyatı	4	2,46
Alman edebiyatı	1	0,61
Çizgi roman/ Animasyon sinema	8	4,90
Roman/Masal	7	4,30
Medyalararasılık	2	1,23
Aile melodramı	1	0,61
Yazar	12	7,40
Kadın / Kadın temsili	2	1,23
Erkek	1	0,61
Toplumsal roller	1	0,61
Toplumsal cinsiyet	1	0,61
Kahraman/Karakter	2	1,23
Edebiyat/Edebi eser/Edebiyat ve sinema ilişkisi/ Edebiyat ve sinema	14	8,60
Biçimsel eleştiri	1	0,61
Yeşilçam/ Yeşilçam sineması	2	1,23
Kültürlerarasılık	1	0,61
Medya değişimi	1	0,61
Anlatı bilim	2	1,23
Propp'un işlevleri	1	0,61
Anlatım dili	1	0,61
Yönetmen	7	4,30
Pikaresk	1	0,61
Pikaro	1	0,61
Göstergebilimsel analiz	1	0,61
Eser	11	6,70
Öykü	1	0,61
Görsel kültür	2	1,23
Sinema tarihi/ Türk sinema tarihi	2	1,23
Feminizm	1	0,61
Polisiye	1	0,61
Fantastik sinema/ Fantastik türk Sineması/ Bilim kurgu	4	2,46
Sanatlararasılık	1	0,61
Tiyatro/ Tiyatro ve uyarlama	2	1,23
Kültürel uyarlama	1	0,61
Tematik yorumlayıcılar	1	0,61
Dünya edebiyatı	1	0,61
Estetik	1	0,61
Öznel karşıtlık formülasyonu	1	0,61
Şeytanın karakter dönüşümü	1	0,61
Monomit	1	0,61
Öz uyarlama	1	0,61
Hollywood	1	0,61
Mevcut değil	6	3,60
Toplam	162	100,0

Tablo 5, 2005-2024 yılları arasında Türkiye’de Türk sineması alanında yazılmış ve ‘sinema uyarlaması’ ile ‘film uyarlaması’ sözcüklerini içeren, Ulusal Tez Merkezi bünyesinde erişime açık 54 tane yüksek lisans tezindeki 162 tane ilk üç anahtar sözcükler incelenmiştir. Tezlerdeki üç anahtar kelime referans alınarak benzer sözcükler gruplandırılmış, frekans ve yüzdeler buna uygun olarak hesaplanmıştır. İncelenen tezlerde ilk üç anahtar kelimenin çalışmaya dahil edilmesi, tezlerin hangi kavramlara yoğunlaştığının ve çalışmaların hangi alanlarda yapılandırıldığının belirlenmesi açısından önemli veriler sunmaktadır. Bu tabloda yer alan bulgulara göre; uyarlama/ film uyarlamaları/ uyarlama türleri/uyarlama sadık kalma/uyarlama sinema sözcüklerinin anahtar kelime olarak kullanılma oranı %14,7 (24) ile en yüksek frekansa sahiptir. %1,23 (2) oranlarında yeniden uyarlama, 2000 sonrası uyarlama ve tiyatro/ tiyatro ve uyarlama ve %0,61 (1) oranlarında kültürel uyarlama ve öz uyarlama anahtar sözcükleri uyarlama başlığı altında ele alınmaktadır. Buna göre, çalışmaya konu olan tezlerin anahtar kelimelerinin %19,61’inin (32) uyarlama teması ile ilişkili olduğu, tezlerin uyarlama ve sinemada uyarlama konularına yoğunlaştıkları görülmektedir.

Tablo 5’te, edebiyat ve sinema ilişkisi bağlamında irdelendiğinde, edebiyat/edebi eser/edebiyat ve sinema ilişkisi/ edebiyat ve sinema %8,60 (14), %7,40 (12) yazar, %6,70 (11) eser, %4,30 (7) roman/masal, %2,46 (4) Türk edebiyatı ve %0,61 (1) oranlarında öykü, dünya edebiyatı, Alman edebiyatı ve sanatlararasılık anahtar sözcükleri ile öne çıkmaktadır. Buna göre; çalışmaya konu olan sinema uyarlamalarında edebiyat ürünleri %31,9 (52) oranında tespit edilmektedir. Bu oran içerisinde edebiyat ürünlerinin yazarları, eserler de yer almaktadır. Bu veriler, hem ulusal hem de uluslararası edebiyat ürünlerin, sinemaya aktarımı bağlamında önemli olduğunu göstermektedir.

Tablo 5’te yer alan anahtar kelimeler sinema bağlamında değerlendirildiğinde; sinema %6,70 (11), Türk sineması %6,17 (10), çizgi roman/ animasyon sinema %4,90 (8), yönetmen %4,30 (7), fantastik sinema/ fantastik Türk sineması/ bilim kurgu %2,46 (4), % 1,23 (2) oranlarında Yeşilçam/Yeşilçam sineması, sinema tarihi/ Türk sinema tarihi ve %0,61 (1)’lik oranlarda aile melodramı ve polisiye kelimeleri de yer almaktadır. Sinema odaklı anahtar kelimelerin genel içindeki oranı ise toplamda %28,21 (46) oranına sahiptir. Bu orandan hareketle, çalışmada incelenen tezlerde sinema, sinema tarihi ve yönetmenlerle ilgili anahtar kelimelerin sıkça kullanıldığı ve tez çalışmalarının bu temalar çerçevesinde yapılandırıldığı sonucu çıkmaktadır. İncelenen yüksek lisans tezlerinde, kuramsal alanlar bağlamında ise %1,23 (2)’lük oranda anlatı bilimi ve %0,61 (1)’lik oranlarında ise Propp’un işlevleri, anlatım dili, göstergebilimsel analiz, tematik yorumlayıcılar, biçimsel eleştiri, estetik, Monomit gibi kuramsal çerçeveyi içine alan anahtar kelimelerin de tercih edildiği görülmektedir. Propp’un işlevleri, göstergebilim ve monomit kelimeleri ile yapısal ve mitolojik alana ait kuramsal çerçevenin de çalışmalarda ele alındığı ve kuramsal çerçevede bu sözcüklerin %5,5 (9) oranında tabloda yer aldığı tespit edilmektedir.

Tablo 6.

Tezde İncelenen Uyarlama Filmlerinin Dayandığı Türk/ Yabancı Kaynağına göre Dağılımı

Uyarlanan Eser Türk / Yabancı	Frekans	Yüzde %
Türk	40	74,10
Yabancı	7	12,95
Türk/Yabancı	7	12,95
Toplam	54	100,0

Çalışmada belirlenen kategorilerden biri olan yüksek lisans tezlerinde ele alınan filmlerin Türk mü yabancı menşeli mi olması Türk sinemasında uyarlamaların kültürel boyutunu göstermesi açısından önemli görülmektedir. Tablo 6’ya göre, Türk sinemasında uyarlamalarla ilgili 2005-2024 yılları arasında yayımlanan 54 yüksek lisans tezlerinin %74,10’unun (40) yani büyük çoğunluğunun Türk edebiyat ürünlerine, %12,95’nin (7) ise yabancı eserlere dayandığı tespit edilmiştir. Ayrıca hem Türk hem de yabancı eserlere dayalı karma eserlerin oranı ise %12,95 (7) olarak görülmektedir. Bu karma eserlerin yer aldığı tezlerde, ya benzer öyküdeki filmlerin hem Türk hem de yabancı versiyonlarının uyarlamasına ya da aynı konudaki iki eserin karşılaştırılmasına yönelik ele alınmıştır. Bu bulgulara göre, Türkiye’de sinema ve edebiyat ilişkisi bağlamında yayımlanan yüksek lisans tezlerinin büyük çoğunluğunun Türk eserlerinden yapılan uyarlamalara değindiği, Türk sinemasındaki uyarlamaların büyük kısmının yerli eserlerle yapılandırıldığı sonucu çıkmaktadır. Bu durum Türk edebiyatı ve Türk sineması arasındaki bağın ilişkilendirilmesi açısından önemlidir.

Tablo 7.**Tezlerde İncelenen Filmlerin Uyarlandığı Edebi Türlere Göre Dağılımı**

Filmin Uyarlandığı Edebi Tür	Frekans	Yüzde %
Roman	27	49,95
Hikaye	2	3,70
Masal	3	5,55
Birkaç Tür	10	18,50
Tiyatro Oyunu	6	11,10
Çizgi Roman	6	11,10
Toplam	54	100,0

Tablo 7’de çalışmada incelenen 54 yüksek lisans tezlerinde ele alınan filmlerin edebi türlere göre dağılımı sunulmaktadır. Çalışmada ele alınan yüksek lisans tezlerinde incelenen filmlerin edebi türlerine göre sınıflandırılmasıyla çalışmaların hangi edebi türe yoğunlaştığı ve iki disiplin arasında nasıl bir ilişki olduğunu ortaya çıkmaktadır. Tabloda yer alan verilere göre; roman türü film uyarlaması %49,95 (27) yüzdesiyle en yüksek orandadır. Bu oran tezlerin neredeyse yarısına denk gelirken roman türünün anlatı bağlamında sinemaya en uygun tür olduğunu düşündürmektedir. %17,50’lik (10) oranda ise karma türler dikkat çekerken özellikle belirli bir yazarın farklı ya da aynı eserlerinin ele alındığı onlarla ilgili yapılan uyarlamaların incelendiği görülmektedir. Bu veride, özellikle belli bir yazar ele alındıysa onun farklı türlerdeki eserlerinin uyarlamalarının ele alındığı görülmektedir. %11,10 (6) oranlarında tiyatro oyunu ve çizgi roman türlerinin de sinema ile olan bağlarının altı çizilirken özellikle incelenen tezlerde kahramanlık öykülerin yer aldığı çizgi romanlarının uyarlandığı tespit edilmiştir. Masal türü ile ilgili yapılan uyarlamalar %5,55 (3), hikâye türünde ise %3,70 (2) oranlarındadır. Masal ve hikâye anlatılarının roman, çizgi roman ve tiyatro oyunları türlerine göre daha kısa yapıda olmalarının sinemaya uyarlamada bu oranın az olmasına etkisi olduğu düşünülse de Scognamillo ve Demirhan, 1970’lerden sonra Yeşilçam’ın küçük bir masal furysası içine girdiğini (1999) belirtmektedir. Bu çalışma kapsamında ele alınan tezlerin içeriklerinin bu türdeki uyarlamalara yönelik kısıtlı olduğunu belirtmek daha doğru bir yaklaşım olacaktır.

Tablo 7’deki bulgular genel olarak değerlendirildiğinde, roman türünün öykü yapılandırılmasının ve karakter gelişimine dayanan yapısının sinema filmlerine aktarılmasının uygunluğu ve tiyatro oyunlarının gerek anlatı yapısının gerekse senaryo aşamasının sinema film senaryoları ile benzerliğinin bu oranı arttırdığı düşünülmektedir. Bu bağlamda bu tablodaki veriler, edebi türlerin ne oranda sinemaya katkı sağladığını göstermektedir.

Tablo 8.**Uyarlanan Eserin İlk Basım Yılı**

Uyarlanan Kitabın Yılı	Frekans	Yüzde %
-1940	13	24,10
1941-1950	1	1,85
1951- 1960	-	-
1961- 1970	7	12,95
1971- 1980	1	1,85
1981- 1990	2	3,70
1991-2000	1	1,85
2001-2010	4	7,40
2011-2020	2	3,70
2021-	-	-
Farklı Yıllar	23	42,60
Toplam	54	100,0

Tablo 8’de çalışmada incelenen yüksek lisans tezlerinde yer alan uyarlama eserlerin basım tarihleri görülmektedir. Tezlerde incelenen filmlerin uyarlandığı eserlerin hangi yıllarda yayımlandığının belirlenmesi, filmlerin beslendiği kaynakların tarihsel bağlamının ortaya çıkması açısından önem taşımaktadır. Bu tabloya göre; farklı yıllarda basılan eserler kategorisi %42,60 (23) oranıyla en yüksek orana sahiptir. Çalışmada farklı yıllarda basılan eserler kategorisi, genellikle tezlerde eser

karşılaştırmalarını içerirken kategorideki oranı %42,60 (23)'dir. Ayrıca masal anlatılarının ilk basım tarihleri bilinmediği için 1940 öncesi olarak değerlendirilmiş ve hem masal anlatıları hem de 1940 öncesi ilk basımı gerçekleştirilen eserlerin oranı, %24,10 (13) olarak tespit edilmiştir. 1961-1970 yılları arasında basılan eserler %12,95 (7) orana sahip iken bu dönem, Türk sinemasının altın çağlarının yaşandığı yıllardır. Bu yüzden artan talep ile birlikte artan senaryo ihtiyacı bu dönemde özellikle roman uyarlamalarının sıkça filmlere uyarlanmasına neden olmuştur. Çalışmada incelenen yüksek lisans tezlerinin %7,40 (4) oranında 2001-2010, %3,70 (2) oranlarında ise 1981-1990 ve 2011-2020 yılları arasında basılan eserlere dayalı film uyarlamalarını içerdikleri tespit edilmiştir. Yüksek lisans tezlerinde %1,85 (1) oranlarında ise 1941-1950, 1971-1980 ve 1991-2000 yılları arasında ilk basımı gerçekleşen eserlerin sinemaya uyarlanan filmlerinin ele alındığı görülmektedir. Ayrıca 1951-1960 ve 2021- sonrası dönemde ilk basılan eserlerden uyarlanan filmler ise tezlerde yer almamaktadır.

Tablo 9.

Tezlerde İncelenen Uyarlama Filmin Yılı

Uyarlanan Filmin Yılı	Frekans	Yüzde %
-1940	-	-
1941-1950	-	-
1951- 1960	1	1,85
1961- 1970	6	11,1
1971 -1980	7	12,95
1981- 1990	5	9,25
1991-2000	2	3,70
2001-2010	6	11,1
2011-2020	1	1,85
2021-	1	1,85
Farklı Eserler	25	46,30
Toplam	54	100,0

Tablo 9'da 2005-2024 yılları arasında 'film uyarlaması' ya da 'sinema uyarlaması' sözcükleri Türkiye'de yazılan ve Türk sinemasının odağına alan 54 yüksek lisans tezinde incelenen uyarlama filmlerin tarihleri ele alınmaktadır. İncelenen yüksek lisans tezlerinde ele alınan filmlerin tarihsel dağılımının ortaya konulması, Türk sinemasında uyarlama eğilimlerinin zamansal olarak belirlenmesi açısından değerlendirilebilmesi bağlamında önem taşımaktadır. Bu tabloya göre, genellikle eser karşılaştırmaları üzerinden çekilmiş uyarlama filmler, %46,30 (25) oranında birinci sırada yer almaktadır. Çalışmada incelenen tezlerin yaklaşık yarısını içeren bu uyarlama filmler, genellikle aynı adla ve benzer olay örgüleriyle farklı yıllarda iki bazen de üç kez tekrar çevrilmiştir. Bu orana bakıldığında, benzer konulara ilişkin uyarlama filmlerin o dönemlerde ilgi gördüğü ve bu yüzden tekrar beyaz perde de yer aldığı sonucu çıkarılabilir. Yüksek lisans tez çalışmalarında 1990 öncesi Türk sinema filmleri incelendiğinde 1961-1970 yıllarında %11,1 (6), 1971-1980 yıllarında %12,95 (7), 1981-1990 %9,25 (5) oranları ortaya çıkmaktadır. Yeşilçam dönemini ve sonrasında çekilen filmlerin tez çalışmalarındaki toplam oranı ise %33,3 (18)'dür. 1991-2000 yıllarına ait incelenen filmlerin oranı %3,70 (2) iken 2001-2010 yıllarında bu oran %11,1 (6) artmış olsa da 2011-2020 ve 2020 sonrası %1,85 (1) oranlarına gerilemiştir. 1990 sonrası toplam oran %18,5 (10)'dir. Türk sinemasında 1990 sonrası üretilen film sayısının 1960 ve 1970 dönemlerine göre daha az sayıya olmasının bu düşüşün en önemli nedenlerinden biri olduğu düşünülebilir. 1940 öncesi ve 1941-1950 yılları arasında ise tezlerde incelenen Türk sinema uyarlama filmleri ile ilgili bir film yoktur. Bunun sebebi, 1940 öncesinden 1950'lere kadar Türk sinemasının ilk ve geçiş dönemlerinde olmasından dolayı toplam film sayısının az ve bir kısmının da kayıtlarının bulunmayışından kaynakladığı söylenebilir.

Tartışma

Bu çalışmada, belirlenen dokuz kategoriye göre içerik analizi ile yapılan çözümlenmeler, filmlerde edebi uyarlamaların kullanımına ilişkin eser ve filmlerin farklı disiplinlerin bakış açısıyla incelendiğini ve disiplinler arası bir bakış açısı sağladığını ortaya koymaktadır. Literatürde yer alan birçok araştırmada, kitap- film uyarlamalarında benzerlikler ve farklılıklar üzerinden ne şekilde aksettirildiğinin işlendiği görülmektedir. Ele alınan tezlerde de bu eğilim görülmektedir. Ancak bu çalışmada, sinema ile edebiyat çalışmalarından farklı olarak belirlenen kategoriler bağlamında yüksek lisans tezleri üzerinden yapısal ve bağlamsal unsurlar birlikte değerlendirilerek iki disiplinin bağlantı noktasına dair bir yapı sunulmaktadır. Daha önce bu konu

üzerinden yapılan çalışmalarla karşılaştırıldığında, Türk sinemasında edebi eserlerden sinemaya uyarlamalarını inceleyen yüksek lisans tezlerinin disiplinler arası bir çerçeve ile ele alınması bu çalışmanın önemini ortaya koymaktadır.

Çalışmanın literatüre sağladığı katkı, farklı bakış açısıyla, yüksek lisans tezlerindeki Türk sinemasına yönelik uyarlama olgusuna dair oluşturulan kategorilerin sadece bir karşılaştırma amacıyla değil uyarlama sürecinin katmanlı yapısını sunmasıdır. Böylece edebi türlerin film anlatı yapılarını nasıl etkilediğine dair elde edilen veriler, iki disiplin arasındaki ilişkiyi görünür kılmaya açısından önemlidir. Disiplinler arası açıdan ise çalışma sinema ve edebiyat ilişkisinden hareketle, edebiyat kuramları, kültürel çalışmaları, görsel kültür gibi farklı alanları da içine alarak bu ilişkileri de ortaya koymaktadır. Bu durum farklı disiplinlerin birbiri ile kesişme noktalarını göstermesi açısından önemlidir. Çalışma, sinema ve edebiyat ilişkisinin etkileşimli yapısının sunulması ve yeniden biçimlenmesi açısından farklı alanların katkılarını ortaya koymaktadır. Sonuç olarak çalışma, özellikle Türk sinemasında uyarlamalar konusuna hem yöntemsel hem de kavramsal bir çerçeve sunarak katkı sağlamayı hedeflemektedir. Bu tür analizlerin artması sinema ve edebiyat ilişkisini daha derin bir şekilde anlamayı sağlarken farklı disiplinlerin bir araya geldiği daha geniş kapsamlı çalışmaların da önünü açacağını düşündürmektedir.

Sonuç ve Öneriler

19. yüzyılın son yıllarında sevenleri ile buluşmaya başlayan sinema, zamanla kendi kitesini arttırmıştır. Sinemanın seyirci potansiyelinin artması yeni konu ve tema arayışlarını da beraberinde getirmiştir. Bu arayışlar, edebiyat eserlerini senaryolaştırmasının yolunu açmış ve böylece sinemada uyarlamalar ortaya çıkmaya başlamıştır. Seyircinin okuyup beğendiği eserler özellikle de romanların sinema filmleri aracılığıyla beyaz perdede kendine yer alması günümüzde de devam etmektedir. Bu eğilim, Türk sinemasının da özellikle 1950-1970 yılları arasında da göze çarpsa da Çetin Erus, uyarlamaların 1950 ve 1960'lar dışında gişeye yansımalarının nadir olduğunu belirtmektedir (2020, s. 589). Bu bağlamda Yeşilçam döneminde özellikle halk hikâyeleri ve roman uyarlamaları beyaz perdede yer almıştır. Örneğin Fakir Baykurt'un romanından uyarlanan ve Metin Erksan'ın yönettiği *Yılanların Öcü* (1962) ve yine Erksan'ın yönettiği Necati Cumalı'nın eserinden uyarlanan ödüllü filmi *Susuz Yaz* (1963), Rifat Ilgaz'ın aynı adlı eserinden birçoğunun Ertem Eğilmez'in yönetmenliğini ve yapımcılığını gerçekleştirdiği *Hababam sınıfı* filmleri, Peyami Safa'nın Arsen Lüpen tarzı bir karakteri işlediği eserinden uyarlanan Safa Önal'ın yönettiği *Cingöz Recai* (1969) filmleri Türk sinemasında önemli uyarlamalar içinde yer almaktadır. Ayrıca 1980 sonrasında da Ömer Kavur'un yönettiği Yusuf Atılgan'ın aynı adlı eserinden uyarlanan *Anayurt Oteli* (1987), Sevgi Soysal'ın Tante Rosa adlı kitabından uyarlanan Işıl Özgentürk'ün yönettiği *Seni Seviyorum Rosa* (1992), Metin Kaçan'ın *Ağır Roman* adlı eserinden Mustafa Altıoklar'ın yönettiği *Ağır Roman* (1997) filmleri Türk sinemasında uyarlamalara örnek verilebilir. 2000 sonrası da bu eğilim, sinema filmlerinde kısıtlı olarak devam etse de dizilere yönelen bir yönelim göze çarpmaktadır. Edebi türlerden özellikle romanlardan yapılan uyarlamalarda zaman unsuru dikkat çekmektedir. Roman evreninde zaman kısıtlaması yoktur ve okuyucu zihinsel süreçte bir kopukluk yaşamaktadır. Romandan uyarlanan filmlerde ise betimlemelerin hepsi sinematik biçimde zihinsel süreçler bağlamında iletilmediğinden dolayı sadece fiziksel olayların sunulması da kısıtlılık gösterdiği için izleyicinin hikayeden kopması da riski de ortaya çıkmaktadır (Agocuk & Çiftçi, 2020, s. 58). Sinema ve edebiyat arasındaki bu ilişki zaman zaman benzerlikler ve farklılıklar üzerinden incelenen çalışmalara konu olmaktadır. Türk sinemasında uyarlamalar konusundan hareketle ortaya çıkan bu çalışmada, sinema ve edebiyat ilişkisi bağlamında Türk sineması uyarlamaları ile ilgili yapılan akademik çalışmalarda sadece benzerlik ve farklılıkları değil genel eğilimlerin görünür kılınması amacıyla yüksek lisans tezleri bağlamında ele alınmak istenmiştir.

Çalışmada elde edilen verilere göre; belirlenen anahtar sözcüklerle belirlenen tezler bağlamında 2013- 2020 yılları arasında %64,8 (35) oranında Türk sinemasında uyarlamalarla ilgili tezlerde bir artış olduğu gözlenmektedir. Bu yıllarda Türk sinemasında uyarlamalarla ilgili yapılan çalışmaların artış göstermesi sinema alanında metinlerarası bir yönelimin olduğunu göstermektedir. Tez çalışmalarında uyarlama konusuna dair artan ilginin sinema ile edebiyat ilişkisini de güçlendirebileceği düşünülmektedir. Çalışmada incelenen tezler, yazıldıkları dil dağılımlarına bakıldığında ise Türkçe yayımlanan tez sayısının toplam dağılım içindeki oranının %90,75 (49) olduğu tespit edilmektedir. Bu tez çalışmalarının Türkiye'de yayınlanmasından dolayı dilinin Türkçe ağırlıkta olması gerçekçi bir sonuçtur. Bu durum, Türkiye'de uyarlama üzerine çalışmalar yapan lisansüstü araştırmacılarının kendi dillerini kullanarak akademik alana Türkçe katkı sağladıklarını göstermektedir. Elde edilen verilere göre; Türkiye'de Türk sinemasında uyarlamalar ile ilgili 28 üniversite de yüksek lisans tez çalışması yapıldığı görülmektedir. Bu üniversitelerden %14,90 (8)'lik oranla Marmara Üniversitesi ilk sırada yer alırken İstanbul Üniversitesi ve Trakya Üniversiteleri ise %7,40 (4) oranında ikinci sırada yer almaktadır. Bu bulgular tez çalışmaları konusunda belirgin bir yayılma olduğu ve belli üniversitelerde öne çıkmadığını ortaya koyarken bu oranlar Türkiye'de Türk sinemasında uyarlama konusunda

farklı üniversiteler içerisinde tez çalışmalarının yapıldığını göstermektedir. Türkiye’de Türk sineması ve uyarlamalar bağlamında yapılan yüksek lisans tez çalışmalarının yapıldığı anabilim dallarına bakıldığında; 54 yüksek lisans tezinin 15 farklı anabilim/anasanat dalında yapıldığını görülmektedir. Radyo Televizyon ve Sinema ABD / Radyo Sinema- Tv ABD/ Radyo Tv ve Sinema anabilim dalları %24,10 (13) ve Türk Dili ve Edebiyatı ABD %20,40’lık (11) oranları ile dikkat çekmektedir. Bu oranlar, iki farklı disiplinin ‘uyarlama’ kavramının üzerinden, akademik konjonktürde birleştiği sonucunu ortaya çıkarması açısından önemlidir. Ayrıca her iki disiplinin sinema- edebiyat ilişkisi bağlamında uyarlama konusuna bu denli yoğun bir ilgi göstermesi aralarındaki kesişim noktalarını ortaya koymaya yardımcı olurken bilimsel bir işbirliği sağlamaktadır. Mevcut ve yeni çalışmaların bu işbirliğini daha görünür kılacağı ve disiplinlerarası bu tür çalışmaların da yolunun açılacağı öngörülmektedir. Çalışmanın bir sonraki kategorisi olan ve tez çalışmalarının ilk üç anahtar kelimesini içeren 162 verinin yer aldığı tablo 5’teki verilere göre; uyarlama/film uyarlamaları/uyarlama türleri/uyarlama sadık kalma/uyarlama sinema sözcüklerinin anahtar kelime olarak kullanılma oranı %14,7 (24) ile en yüksek frekansa sahip iken edebiyat- sinema ilişkisi bağlamında ise bu oran %31,9 (52)’dir. Bu oranlar bir önceki kategoride ortaya konulan sinema ve edebiyat disiplinlerinin bir araya gelebileceği çalışmaların iki alan yazınında da yer aldığını ve akademik çalışmalarda bu disiplinlerarası çalışma alanlarının yapılandırılabilirliğini göstermektedir. Yüksek lisans tez çalışmalarında kullanılan ilk üç anahtar kelime tercihi, çalışmalarda sinema ve edebiyat alanlarının etkileşimini ve bu etkileşimin literatür bağlamında ne denli yer edindiğinin tespit edilmesi için önemli bir veri sunmaktadır. Verilerden elde edilen bu oranlar, söz konusu alanlar arasındaki disiplinlerarası bağlantıyı özellikle uyarlamalar konusu üzerinden hangi yönelimlerle şekillendiğini ortaya koyması açısından önemlidir.

Tablo 6’da, 2005-2024 yılları arasında incelenen 54 yüksek lisans tezlerinin %75,10 (40) oranında Türk edebiyat eserlerinden uyarlanan filmleri incelendiği tespit edilmektedir. Genel olarak yerli eserlerin sinema filmlerine uyarlanması Türk sinema tarihinin başlangıcından günümüze intikal eden bir eğilim iken günümüzde ise sinema filmlerinden ziyade televizyon dizileriyle devam ettiği görülmektedir. Edebiyat uyarlaması temelli yapımların sinema ve televizyonlarda yer alması, Türk seyirci/ izleyicisinin yerli eserlere ilgisinin devam ettiğini göstermesi açısından önemlidir. Tablo 7’de sinema uyarlamalarının hangi edebiyat türlerindeki yoğunlaştığı incelenmiştir. Buna göre; incelenen yüksek lisans tezlerinde %49,95 (27) yüzdesiyle en yüksek oranın roman türüne ait olduğu, %17,50’lik (10) oranda ise belirli bir yazarın farklı ya da aynı eserlerinin çalışmalarda yer aldığı tespit edilmektedir. Sinema- edebiyat ilişkisi bağlamında roman türünün öne çıkması, roman türünün ve kurmaca filmin öykü, karakter, mekân ve zaman unsurlarının yapılandırma aşamalarının benzerliğinden kaynaklanmaktadır. Bu bağlamda roman türünün sinema ile olan bu yazınsal benzerliği dünya sinemalarında yer alan uyarlama örneklerinde görülmektedir. Ağaoğlu, Türk sinemasının geçmişindeki senaryoların roman, oyun, hikaye gibi türlere dayandığını, bu birikimin bir ucunda Halide Edip, Reşat Nuri Güntekin, Peyami Safa romanlarına dayanan *Ateşten Gömlek*, *Vurun Kahpeye*, *Sözde Kızlar* gibi eğitici, öğretici, değişen hayat karşısında ibret dersleri veren filmler var iken diğer ucunda ise Musahipzade Celal oyunlarından ve yabancı vodvillerden uyarlanan müzikaller ve komediler olduğunu belirtmektedir (1996, s. 312). Ağaoğlu, Türk sinemasında edebiyatla ilgili türlerin varlığını bu sözleri ile ifade etmektedir. Çalışmada da Tablo 7’de bu tür çeşitliliği görülmektedir. Tablo 8’de Türk sinemasında uyarlamalar konusuna değinen yüksek lisans tezlerinde ele alınan edebi eserlerin ilk basım tarihleri incelenmiştir. İncelemede tarihlerinin birçoğunun bilinmemesinden dolayı masal anlatıları 1940 öncesi olarak kodlanmıştır. Elde edilen verilere göre; farklı yıllarda basılan genellikle eserlerin karşılaştırıldığı oran %42,60 (23) oranıyla en yüksek orana sahiptir. 1940 yılı öncesi ise %24,10 (13) oranıyla ikinci sırada yer almaktadır. Bu oranlara göre; tez çalışmalarında genellikle aynı eserden farklı yıllarda yeniden üretilen (remake) sinema filmlerinin karşılaştırılmalı olarak ele alındığı ve bu filmlerdeki değişimlerin konu edilmesine yönelik bir eğilimin olduğu görülmektedir. Çalışmanın son tablosu olan tablo 9’da, tezlerde incelenen filmlerin gösterim tarihlerine yönelik dağılım tablosu yer almaktadır. Bu kategoride en çok dikkat çeken oran %46,30 (25) oranıyla farklı dönemlerde aynı eserin birden fazla çekilmesidir. Bu filmler, genellikle aynı adla ve aynı olay örgüsüyle farklı sinemasal bakış açısıyla yeniden değerlendirilmiştir. Bu türü inceleyen tezlerde filmlerdeki benzerlikler ve farklılıkların ortaya konulmaya çalışıldığı görülmektedir. Yeşilçam dönemini ve sonrasında çekilen filmlerin tez çalışmalarındaki toplam oranı %33,3 (18) iken 1990 sonrası çekilen filmlerin tezlerde daha az ele alındığı tespit edilmektedir. Çalışmanın verileri dikkate alındığında, yöntem bölümünde yer alan araştırma sorularının yanıtlandığı ve bu doğrultusunda Türk sinemasında uyarlama konusu hakkında yazılan tez çalışmalarında, uyarlama kavramının sinema ve edebiyat ilişkisi bağlamında nasıl yapılandırıldığını belirlenmesi amacını yeri ne getirdiği görülmektedir.

Çalışmada, sinema 2005-2024 yılları arasında yayımlanan ve Ulusal Tez Merkezi’nde erişime açık olan, ‘sinema uyarlaması’ ve ‘film uyarlanması’ kelimeleri referans alınarak elde ulaşılan 54 yüksek lisans tezi, belirlenen 9 kategori üzerinden içerik analizi ile incelenmiştir. Çalışmada incelenen bu tezlere bakıldığında; edebiyat uyarlamalarının sinema filmlerinde kullanımı ile ilgili

eser ve filmlerin farklı disiplinlerin çalışma alanları üzerinden ele alındığı, bu durumun disiplinler arası bakış açısı kazandırdığı görülmektedir. Sinemanın diğer sanatlarla olan ilişkisi zaman zaman tartışılrsa da Stam, sinemanın tiyatrodan kaçmalı mı yoksa kucaklamalı mı, kendini resime benzer olarak görmeli mi yoksa her türlü ilişkilendirmeleri reddetmeli mi? Sorularını sorarak sinema teorisinin saygın atası olan edebiyattan kopmadığını belirtmektedir (2014, s. 91). Bu tartışmalar devam etse de sinemanın bu sanatlarla ilişkisinin sürdüğü görülmektedir. Çalışmada sinemanın edebiyat alanı ile olan ilişkisi görünür kılınmak istenmiştir. Sinema anlatı yapılarının edebi türlerden ne denli ilişkili olduğunun tespit edilebilmesi için bu tür disiplinler arası çalışmaların her iki alana da katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu bağlamda bu çalışma, bu katkıyı ortaya koymakta ve uyarlamalar ile ilgili yapısal bir çerçeve sunmaktadır. Özellikle edebiyat uyarlamaları incelenirken önemli noktaların öne çıkmasının sağlanması ve bu iki farklı türün farklılık ve benzerliklerinin tespitinde daha yönlü bir bakış açısının kazandırılmasının önemli olduğu ve bu önemden hareketle bu tür çalışmaların artırılması gerektiği düşünülmektedir.

Hakem Değerlendirmesi: Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması: Yazar, çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal Destek: Yazar, bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Yapay Zeka Kullanımı: Çalışmada İngilizce özet kısmında çeviri ve metin dil düzeltmesi için yapay zeka tabanlı araç (ChatGPT) kullanılmıştır.

Peer-review: Externally peer-reviewed

Conflict of Interest: The author declare no conflict of interest.

Financial Support: The author declared that they received no financial support for this study.

Use of Artificial Intelligence: In this study, an AI-based tool (ChatGPT) was used for the translation and language editing of the English abstract.

Kaynaklar

- Agocuk, P., & Çiftçi, D. (2020). Romandan uyarlanan filmlerinin betimsel analizi. D. Öcal& H. Çiftçi (Ed.) 1. *Uluslararası Yeni Dünyada İletişim Kongresi Bildiriler Kitabı* içinde (ss. 43-60). [D1.1] [AÇ1.2] İKSAD Yayınları.
- Ağaoğlu, A. (1996). Sinema edebiyatın kapısını çalacaksa. S. M. Dinçer (Ed.), *Türk sineması üzerine düşünceler* içinde (ss. 311-321). Doruk Yayınları.
- Aktaş, A. (2024). Halikarnas Balıkcısı'nın eserlerinden yapılan sinema ve dizi uyarlamaları üzerine bir inceleme. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, 39, 371-384. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1469428>
- Arslantep, M. (2021). Türk modernleşmesinin Yaprak Dökümü romanının sinema ve televizyon uyarlamaları üzerinden dönemsel incelenmesi. *İNİF E – Dergi*, 6(2), 340-359. <https://doi.org/10.47107/inifedergi.888539>
- Bazin, A. (2011). *Sinema nedir?* (İ. Şener, Çev.). Doruk Yayınları.
- Bozkurt Avcı, İ., & Ekici, A. (2022). Sinemada uyarlama çalışmaları açısından İstanbul Kırmızısı. *ARTS: Artuklu Sanat ve Beşeri Bilimler Dergisi*, (8), 278-295. <https://doi.org/10.46372/arts.1151980>
- Çetin, Z. (1999). *Bir anlatı formu olan romanın sinemaya uyarlanması* (Yayın No. 87036) [Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Çetin Erus, Z. (2020). Türkiye sinemasında uyarlamalara genel bir bakış. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, 18(36), 583-592.
- Dudley, A., Cohen, M., & Brady, L. (2009). From concepts in film theory adaptation. In L. Brady & M. Cohen (Ed.), *Film theory and criticism: Introductory readings* (7th ed) (pp. 372-381). Oxford University Press.
- Elliälti, S. (2025). Türkiye sinemasında uyarlamalar bağlamında melodramın yeniden inşası: Adı Vasfiye örneği. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 12(121), 1522-1529. <https://doi.org/10.5281/zenodo.16730226>
- Geray, H. (2011). *Toplumsal araştırmalarda nicel ve nitel yöntemlere giriş: İletişim alanından örneklerle* (3. baskı). Genesis
- Current Perspectives in Social Sciences*

Kitap.

- İnceoğlu, Ç. (2014). Türkiye’de sinemayı konu alan doktora tezleri üzerine bibliyometrik bir çözümleme. *Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi*, (21), 31-50. <https://doi.org/10.16878/gsuilet.96674>
- Jahn, M. (2012). *Anlatıbilim: Anlatı teorisi el kitabı* (B. Dervişcemaloğlu, Çev.; 1. Baskı). Dergah Yayınları.
- Kaledibi, E., & Karapınar A. (2019). Türk sinemasında polisiye uyarlaması: Cingöz Recai örneği. *Journal of International Social Research*, 12(64), 311-317. <https://doi.org/10.17719/JISR.2019.3325>
- Monaco, J. (with Lindroth, D.). (2009). *Bir film nasıl okunur?: Sinema dili, tarihi ve kuramı: Sinema, medya ve multimedya dünyası* (E. Yılmaz, Çev.). Oğlak Yayıncılık.
- Özön, N. (2000). *Sinema, televizyon, video, bilgisayarlı sinema sözlüğü: Eski terimler, Fransızca, İngilizce, Almanca, İtalyanca karşılıklar ve dizinlerle*. Kabalıcı Yayınevi.
- Sayın, A. (2005). *Türk sinemasında edebiyat uyarlamaları ve bu uyarlamaların toplumsal yapıyla etkileşimi*. (Yayın No. 188375) [Yüksek Lisans Tezi, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
- Scognamillo, G., & Demirhan, M. (1999). *Fantastik Türk sineması*. Kabalıcı Yayınevi.
- Stam, R. (2014). *Sinema teorisine giriş* (S. Salman & Ç. Asatekin, Çev.). Ayrıntı Yayınları.
- Tunalı, D. (2017). Popüler masallardan sinemaya yapılan uyarlamalarda kültürel antropolojik süreklilik ve dönüşüm. *Journal of International Social Research*, 10(49), 362-372.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (12. baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, B. (2015). İçerik çözümlemesi yönteminin tarihsel gelişimi uygulama alanları ve aşamaları. B. Yıldırım (Ed.), *İletişim araştırmalarında yöntemler: Uygulama ve örneklerle içinde* (ss. 105-155). Literatür Academia.